

Zonen van Sem
Het Semitisch erfgoed van Noach

Noach offert na de zondvloed (Joseph Anton Koch, 1768-1839)

De diepe geschiedenis

Dit is een geschiedenis van een cultuur. Van mensen die drie religies voortbrachten die de mensheid beheersen, de triade Jodendom, Christendom en Islam. Drie leden van een gezin van religies die, zoals het een intense familie betaamt, al eeuwen, millennia met elkaar overhoop liggen. Een geschiedenis van kwetsen en vernederen, van verwerpen en elkaar de rug toekeren, daar een dolk in steken. Een historie van vervloeken en verstoten, vervat in vormen en verhoudingen die tot op de dag van vandaag ongewijzigd zijn gebleven - dat is nog eens traditie. Het is een geschiedenis over beelden, beeltenissen, beeldvorming en beeldenstorm. Over het verlangen het hoogste te kennen. Het is daardoor de geschiedenis van mensen met liefdesverdriet, mensen die de waarheid ontzettend nodig hebben, mensen die de gevonden wijsheid te vuur en te zwaard verdedigen en verspreiden om hen te vernietigen die de waarheid niet erkennen.

Nu dan, zijn wij dan niet ons broeder hoeder? Zijn wij niet verantwoordelijk of op zijn minst medeverantwoordelijk voor wat onze

medemens overkomt? Ja, als dat betekent dat het ieders verantwoordelijkheid is bewust dat te laten wat iets of iemand anders kan schaden. Nee, omdat niemand behalve de persoon zelf ervoor verantwoordelijk is zijn of haar weg af te leggen. Want hoe diepzinnig de waarheid ook is die je hebt ontdekt, die geldt alleen voor jou. Het heeft geen enkele zin, heeft dat nooit gehad en zal dat ook nooit hebben je waarheid uit te dragen. Zorg er simpelweg voor dat de waarheid die je hebt gevonden je in staat stelt niets of niemand te schaden - dat is al een grote opgave. De drang om te schaden komt doorgaans voort uit de beschadigingen die men zelf heeft opgelopen - de pijn van de verloren liefde. Het heeft daarom absoluut geen zin om naar de waarheid op zoek te gaan bij en je dus te laten hoeden door een broeder of een zuster. In feite nodig je hen dan uit je te schaden. De waarheid waarnaar iedereen op zoek is, is niet buiten jezelf te vinden, maar exclusief in jezelf. Je verloren liefde vind je uitsluitend daar, hoe onzeker je ook bent of je de innerlijke reis wel aankan - alleen de eerste stap blijkt moeilijk.

De moeder aller religies

De wetenschap heeft lang aangenomen dat de uittocht van de mens uit Afrika via westelijk Azië, de Levant, is gegaan. Het geslacht Homo Sapiens, de ondersoort Cro Magnon, heeft inderdaad gebruik gemaakt van deze route noordelijk van de Rode Zee naar de rest van de wereld, zolang het klimaat dat toestond¹⁾. Deze migratieroute kende echter meer klimatologische beperkingen dan die via de Bab El Mandeb, de oversteek van Djibouti naar de Jemen aan de zuidzijde van de Rode Zee, de hoofdroute.

De groepen die in het noorden uit Afrika migreerden via de Levant, maakten daar contact met het geslacht Homo Neanderthalensis, zo wijzen opgravingen in de Jebel Qafzeh-grot uit²⁾. In een andere grot bij Tabun en niet ver daar vandaan in de Skhul-grot en ook in Amud zijn vondsten gedaan die zijn gedateerd op 40.000 tot 15.000 jaar geleden. Vondsten die er op wijzen dat Sapiens en Neanderthaler daar niet alleen na en naast elkaar leefden,

Reconstructie op basis van een schedel uit de Jebel Qafzeh-grot

¹⁾ Noten aan het einde van dit hoofdstuk.

maar ook met elkaar - er zijn onmiskenbare mengvormen gevonden. Dat was ook het geval bij opgravingen buiten de Levant in Shanidar in noordelijk Mesopotamië en in Jebel Irhoud in de Maghreb. Buiten het Afro-Aziatisch gebied zijn mengvormen van Neanderthaler en Sapiens gevonden in Portugal en Roemenië.

Dit overziend wijst alles op een vermenging van een deel van de populatie van Sapiens met Neanderthaler, waarbij de Neanderthalers evenwel getalsmatig in de minderheid waren. Sapiens zag, zoals in latere tijden, de Neanderthaler onmiskenbaar niet als een afzichtelijke halfaap, maar als een medemens. Over de rituelen en de religie van deze mensen is niets bekend, anders dan wat daarover mag worden aangenomen, de verering en bezwering van natuurlijke krachten en natuurgoden.

In de periode na het Paleolithicum, het Neolithicum, is er van de mensen in de Levant meer overgebleven dan alleen hun botten, bijvoorbeeld hun keramiek. In het Midden-Oosten duurt het Neolithicum van omstreeks 12.000 vce tot circa 3.000 vce³⁾. In en rond de vruchtbare halve maan, het gebied dat ruwweg Egypte en Mesopotamië beslaat en al het kustland daartussen, werd in het begin van het Neolithicum een vorm van voorouderverering geïntroduceerd. Voorouders werden onder het huis begraven en zelfs onder het bed. Men maakte op de schedels van de overledenen hun gezichten na in klei, zoals gevonden in Tell Aswad, Syrië. Op die manier waren de geëerde voorouders aanwezig bij de levenden en kon men hen bij belangrijke beslissingen betrekken. Er zijn daarnaast grote gipsen voorouderstandbeelden gevonden in Ain Ghazal, Jordanië. Op sommige plaatsen werden menselijke resten, vaak samen met dierlijke resten, in en tussen de muren van het huis bijgezet. Pas later werden de doden buiten de nederzettingen begraven.

Een meer als zodanig geformuleerde vorm van religie ontstond voor zover is na te gaan het eerst in Mesopotamië rond 7.000 vce, aanvankelijk, naar wordt aangenomen, binnen de maatschappelijke bovenlaag. Venusbeeldjes met een dergelijke datering beelden de Oermoeder of Moedergodin uit met onloochenbare en geprononceerde geslachtskenmerken. In de vroege religieuze geschiedenis van het Midden-Oosten is de Moedergodin de meest voorkomende vereerde figuur. Een en dezelfde godin komt onder verschillende namen voor: Astarte in Assyrië, Ishtar -ook wel Ashtoreth of Asherah- in Akkâd, Ašerdu bij de Hittieten en Isis in Egypte - later komen we haar tegen als Afrodite bij de Grieken en als Venus bij de Romeinen, maar ook, in een afgeleide vorm, als Maria bij de Christelijke Rooms Katholieken. In Kanaän -Akkâdisch: "Ki-na-ah-num"- werd Asherah -Ishtar of Ashtoreth- vereerd in de havensteden Ugarith, Sidon en Tyrus. Asherah was de

Asherah

Ashtoreth

Isis

Ishtar

echtgenote van de god El. Daarom werd Asherah ook wel Elat genoemd, de vrouwelijke vorm van El - een naam waarvan het stamwoord ook in het moderne Hebreeuws strijd of heersen betekent.

Het woord asherah -zonder hoofdletter- betekent zuil of paal, het symbool dat hoort bij de cultus van de Kanaänitische Moedergodin. Met dit woord werd eveneens de heilige boom van het leven aangeduid. Meestal stonden er twee van zulke bomen bij een tempel van Asherah⁴⁾.

Ašerim was ook het Egyptische woord voor de vijgenboom die in het Oude Egypte beschouwd werd als "het lichaam van de Koningin op Aarde". Hier ligt waarschijnlijk een verbinding tussen enerzijds de twee obeliskken die voor elke Egyptische tempel stonden, zoals ook de twee bomen voor de Asherah-tempel, en anderzijds de vijgen- of levensboom in het Paradijs van Adam en Eva uit de oude boeken van de triade -de Tenach, de Bijbel en de Koran-.

De levensboom van Asherah

Asherah stond, behalve als Elat, ook bekend als Baälat. De Baälat of heerseres was in de vroege matriachale maatschappij de leidster van de stam, het volk. Om zich te verzekeren van nageslacht en dus van een opvolgster, had de Baälat jaarlijks een nieuwe Baäl naast zich. Baälat werd geassocieerd met en gesymboliseerd door een leeuwin, een dier dat als zeer machtig werd gezien. Baäl werd geassocieerd met en gesymboliseerd door een stier, een symbool van macht en potentie door de gehele oude wereld heen.

In de Semitisch Kanaänitische matriachale maatschappij ontleende de heerser zijn macht aan zijn heerseres, niet andersom zoals in een patriarchale maatschappij. Bezittingen zoals huizen, landerijen en boten, waren het eigendom van de vrouw, de heerseres, welke Baäl dan ook zij naast zich had. Het ligt overigens voor de hand dat in een matrilineaire maatschappij landerijen en huizen gezien werden als het bezit van de vrouw. De rol van de man was traditioneel die van de jager-herder en de traditionele rol van de vrouw was die van de verzamelaarster - planten, wortels voor consumptie en als medicijn. De ontwikkeling van de landbouw, vanaf ongeveer 8.500 vce in het gebied van de halve maan, houdt logischerwijs verband met die traditionele economische functie van de vrouw. Langs de weg van de ontwikkeling van de landbouw verwierven vrouwen hun machtsbasis.

In de cultuur van mensen wordt een zich onderscheidende heerser, of in dit geval heerseres, vaak bij leven al vereerd en tot ver na zijn of haar dood beschouwd als bijzonder en als door de goden gezonden. Een ontwikkelingsfase verder, vaak ook een of twee generaties verder, en de

als door de goden gezonden persoon zelf wordt vergoddelijkt, terwijl de verhalen over die persoon steeds legendarischer en mythischer vormen aannemen. Nog een fase verder en de tribale heerser-es wordt in de loop van generaties gezien als God-in, compleet met eredienst en priesterklasse om het systeem, ook door verhalen en mythen, in stand te houden. In het geval van Asherah bestond de priesterklasse uit tempelpriesteressen, die overigens veel later in meer patriarchale tijden een veel negatievere reputatie kregen toegedicht als tempelprostituees - een jaarlijkse nieuwe Baäl werd iedere jongeling die door hen werd geïnitieerd.

In de oude boeken van de triade -Tenach, Bijbel en Koran- wordt voor de betrokken religies het beeld gecreëerd van een zuiver monotheïstische godsdienst met Jahweh, God de Vader of Allah als enige God. Een voorstelling van zaken die, zoals verder aan de orde zal komen, nuancering behoeft. Asherah -Elat- en El werden, ook in de Oudtestamentische tijden die monotheïstisch heetten te zijn, in Jeruzalem nog steeds vereerd⁵⁾. Verderop zal eveneens blijken dat de monotheïstische oorsprong van het Jodendom een intellectuele creatie was. In het dagelijks leven bleven de mensen lang ook de andere goden vereren - ze waren in feite polytheïstisch. Oude gewoonten sterven slechts langzaam, zoals de voorouderverering nog lang bleef bestaan toen de Moedergodin vereerd raakte, zoals Elat en El -Baälat en Baäl- vereerd bleven toen Jahweh, God de Vader en Allah de enige god werden. Hun suprematie markeerde echter wel het einde van het matriarchaat en de nieuwe dominantie van het patriarchaat.

Vanuit Paleolithische tijden is als meest bijzonder element de aangetroffen kruising tussen Neanderthaler en Sapiens vermeldenswaard. Hoewel meer voorbeelden van vermenging in dit deel van de wereld zijn gevonden dan elders, is het onmogelijk vast te stellen of die vermenging wijd verbreid was, dan wel in absolute verhoudingen een sporadisch fenomeen betrof.

Deze Paleolithische mensen praktiseerden een vorm van voorouderverering, hoewel het niet geheel onmogelijk is dat zij ook een moergodin, de oermoeder vereerde. De Europese Venus van Willendorf dateert immers van ruim voor 20.000 vce. Er zijn in de Levant echter geen vondsten gedaan die een dergelijke ouderdom kunnen onderbouwen.

De eerste daadwerkelijke bewijzen voor de verering van de oermoeder dateren uit de periode na het Paleolithicum, het Neolithicum - vanaf 12.000 vce. Zij wordt in de vruchtbare halve maan vereert als Asherah, hoewel er vele lokale variaties op haar naam bekend zijn, zoals Baälat of

Elat. Dat Asherah jaarlijks een nieuwe Baäl of El tot echtgenoot nam, laat zien dat de vroege maatschappij in dit gebied matrilineair was georganiseerd.

Overerving via de vrouwelijke lijn heeft ook zeer waarschijnlijk te maken met de ontwikkeling van de landbouw, waarbij de economische basis van de maatschappij in handen van vrouwen was. Het einde van de matriarchale samenleving en de overgang naar de patriarchale gaat samen met de overgang naar de eerste Abrahamische godsdienst. Dat het zijn van Jood wordt overgeërfd via de moeder, kan een oud overblijfsel zijn van de matrilineaire maatschappij.

In dit misschien wel veel te beknopte overzicht van de Paleo- en Neolithische tijd in het Midden-Oosten is nog één gebeurtenis onbesproken gebleven, een gebeurtenis van onvergelykbare importantie voor de triade -Jodendom, Christendom en Islam-, de zondvloed^{video 1)}.

Het water bedekt de wereld

Overall ter wereld bestaan zondvloedverhalen. Kan deze wijde verbreiding worden gezien als bewijs voor een rampspoed die daadwerkelijk de gehele wereld overspoelde? Ooit is de wereld een grote sneeuwbal geweest, juist in een periode dat zich complexer leven dan eencelligen ontwikkelde. Voor deze sneeuwbal-Aarde-hypothese, die stelt dat de Aarde 650-600 miljoen jaar geleden tot aan de tropen bedekt is geweest met gletsjerijs, bestaat voldoende wetenschappelijk bewijs^{video2)}. Voor een zondvloed die in een keer de gehele aarde met water heeft bedekt, bestaat geen enkel wetenschappelijk bewijs en de gebruikte data om het toch te bewijzen worden alleen door creationisten geloofd, binnen een theorie die geen theorie is in de correcte zin van het woord - een hypothese met bewijsvoering. Bewijzen voor een stortvloed van water zijn er over de hele wereld, maar alleen regionaal, binnen lokale culturen die fysiek te maken hadden met het einde van de meest recente ijstijd. Dat einde van het laatste glaciaal is heel precies bepaald op 9.711 vce. De opwarming van de aarde daarna is geologisch beschouwd vrij snel gegaan⁶⁾. Het einde van de ijstijd werd dus niet mondiaal, maar wel over de gehele wereld lokaal gevoeld. Eerder een serie soms gekoppelde gebeurtenissen, zoals we zullen zien, dan één grote gebeurtenis.

^{video 1)} Zie www.naala.net voor deze video

^{video 2)} YouTube: "BBC Horizon Snowball Earth"

Een tweede relativerende opmerking vooraf met betrekking tot zondvloedverhalen heeft te maken met het begrip wereld en het begrip van de wereld. Het algemeen bekende zondvloedverhaal spreekt over het onder water lopen van "de gehele wereld". Wat wordt daarmee bedoeld? Het antwoord hangt samen met de kennis over de wereld en dus met informatie en educatie. De datum van 6 september 1522 vertegenwoordigt in dit verband het moment van wezenlijke verandering. Dat was de datum waarop de Bask Juan Sebastián Elcano thuiskwam, na als eerste mens rond de wereld te hebben gezeild. Hij was de eerste mens die, zij het nog fragmentarisch, werkelijk kon beweren dat hij de hele wereld had gezien. Hij voer mee op een van de schepen van Fernão de Magalhães - een Portugees in Spaanse dienst. Magalhães stierf echter tijdens de eerste wereldreis, zodat Elcano, of del Cano, echt de allereerste mens was die rond de wereld reisde - plus de bemanning van Magalhães' enig overgebleven schip, de Victoria. Hierna is het wereldbeeld en het beeld van de wereld van de mens steeds verder uitgebreid en verfijnd, totdat er uiteindelijk een mondiaal besef ontstond. Voor de cesuur van 1522 hing het wereldbeeld van een mens samen met waar hij was geboren. Alexander de Grote breidde het beeld van wat de wereld is, gezien vanuit westerse perspectief, al behoorlijk uit naar het oosten, tot aan India, en de Romeinen deden dat naar het westen en noorden. Genghis Khan heeft over het grootste rijk ooit geheerst. Maar voor hen allen was de wereld vooral hun wereld. Voor iemand die acht à negenduizend jaar geleden vermoedelijk in het noorden van Mesopotamië leefde, zoals Noach met zijn gezin, was dat deel van de wereld dé wereld, dat wil zeggen het noorden van Mesopotamië - mogelijk iets uitgebreider door handelscontacten. Een bewoner van het noordelijk deel van Mesopotamië die zijn -deel van de- wereld verwoest zag, wist niet beter dan dat de gehele wereld was overstroomd en verwoest. Als de hoofdpersoon uit het zondvloedverhaal had uitgeroepen, "Mijn wereld is verwoest", dan had hij gelijk gehad. Maar dat was bij lange na niet dé wereld zoals de latere lezers van de boeken van de Abrahamische triade die kenden. In feite een merkwaardig fenomeen, dat mensen uit later meer geïnformeerde tijden omwille van een geloof de beperkte kennis uit vervlogen tijden prefereren om consistent met hun religie te leven, maar dat terzijde.

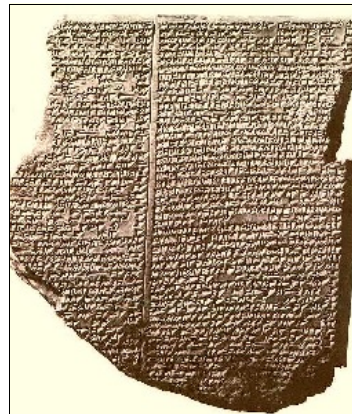
Het gebeurt wel vaker dat mensen een temporeel verband verwarren met een causaal verband. Zaken die tegelijkertijd of vlak na elkaar gebeuren hoeven niet per sé een oorzaak gevolg relatie te hebben. Sterker, dit verband bestaat vaker niet dan wel. Dat op meerdere plaatsen in de wereld zondvloedverhalen bestaan, heeft verband met de

effecten op meerdere onderscheiden plaatsen in de wereld van het smelten van de ijskap aan het einde van de laatste ijstijd. Verder gaat de gemeenschappelijke oorzaak niet. Er was geen mondiale inundatie. Per regio verschilt de magnitude van de overstroming en de aard van de gevolgen. Daarin ook begrepen of de gevolgen van de overstroming permanent waren of tijdelijk. In veel gevallen overstromde het land, maar werd het ook weer droog na het wegtrekken van het water. In enkele andere gevallen waren de gevolgen permanent, tot op de dag van vandaag.

Atrahasis en Gilgamesh

Het Atrahasis-epos is een oeroud Babylonisch epos dat bekend is vanwege het zondvloedverhaal dat het vertelt. Dit zondvloedverhaal is in grote trekken hetzelfde verhaal dat op het elfde tablet van het Gilgamesh-epos staat en dat op zijn beurt grote overeenkomsten vertoont met het latere zondvloedverhaal in de Joodse Tenach, het Christelijke Oude Testament en de Moslim Koran⁷⁾.

Het Atrahasis-epos luidt in het kort als volgt. Het universum is verdeeld in drie delen. De god Anum regeert in de hemel, de god Enlil op aarde en de god Enki in het onderaardse water. Enlil dwingt de mindere Igigi-goden al het werk te doen, maar na veertig jaar komen ze in opstand en belegeren de tempel van Enlil in Nippur. De god Enki stelt voor om mensen te scheppen en die al het werk te laten doen. Samen met de moedergodin wordt dit plan uitgevoerd.

Kleitabiet 11 van het Gilgamesh epos met het zondvloedverhaal

Op een gegeven ogenblik zijn er zoveel mensen, dat ze met hun lawaai de god Enlil uit zijn slaap houden. Deze besluit via de god Namtar de mensen een plaag te sturen. Dankzij de vrome mens Atrahasis stopt de god Namtar de plaag. Na een tijdje maken de mensen echter weer te veel herrie naar de zin van Enlil. Ditmaal straft hij ze met een hongersnood. Deze wordt door de mensheid overleefd. Dan besluit Enlil drastischer maatregelen te nemen. Hij stuurt een zondvloed op de mensen af. Atrahasis bouwt een rieten ark en overleeft zo met zijn familie en een aantal dieren de zondvloed.

Wat bekend is geworden als het Gilgamesh epos is in oorsprong een raamvertelling, waarin verhalen over Bilgames en Enkidoe waren opgenomen. In de 18^e eeuw vce ontstaat een wat meer samenhangend epos onder naam "Sjoetoer eli sjarri" -hoog rijst hij op boven alle koningen-, wanneer de tekst vanuit het Soemerisch in het Akkâdisch wordt vertaald. In de 12^e eeuw vce ondergaat de tekst verdere redactionele veranderingen en wordt het verhaal van de zondvloed voor het eerste aan het epos toegevoegd. Het geheel kreeg toen de nieuwe naam, "Sja nagba inoeroe" -hij die alles gezien heeft-.

Gilgamesh

Het verhaal van de zondvloed wordt op het elfde tablet van het epos aan Gilgamesh verteld door een zekere Utnapishtim. Utnapishtim, Soemerisch voor "Hij die leven vond", of Uta-Napištim ook bekend onder de naam Atrahasis, Akkâdisch voor "De zeer wijze". Het zondvloedverhaal werd derhalve aan Gilgamesh verteld door Atrahasis-Noach zelf, - Gilgamesh was zijn verre nakomeling. Atrahasis was onsterfelijk geworden door met de Godin te huwen die het levensvocht voortbracht - vermoedelijk wordt de Moedergodin Ishtar hiermee bedoeld.

Welke tekst men ook verder bestudeert, het Gilgamesh epos, of de teksten van de Abrahamische religies, dit is alles wat er in mythisch-religieuze context bekend is over Atrahasis-Noach⁸⁾.

Wie Atrahasis of Noach in werkelijkheid was, zo hij al heeft bestaan, kan alleen worden geschetst aan de hand van mogelijkheden en waarschijnlijkheden⁹⁾. Een van de meest onwaarschijnlijke mogelijkheden portretteert Noach als een vertegenwoordiger van intelligente buitenaardse wezens, of anders een mens die werd geïnstrueerd door buitenaardse intelligente wezens, met kennis over de op handen zijnde catastrofe. De ark was geen houten schip, maar een ruimteschip waar niet alle schepselen van de wereld, maar het dna van alle schepselen van de wereld werd bewaard voor na de ramp. Dit relaas is niet ongeloofwaardig, omdat er een rol voor buitenaardse intelligentie in is weggelegd, maar omdat het verhaal in kwestie en de personen die deze hypothese naar voren brengen geloofwaardig zijn op een manier die niet kan worden geverifieerd. Geheel ongeloofwaardig dus. Op zich is het bestaan van buitenaardse intelligentie niet irreëel, alleen al vanwege de

statistische kans. Het probleem zit hem in het feit dat vermoed contact tussen mensen en buitenaards intelligent leven -ook in andere gevallen- voor meerdere uitleg vatbaar is, zonder dat voor welke van de interpretaties onweerlegbaar bewijs bestaat. Niet het verhaaltje is ongeloofwaardig, maar de bewijsvoering ervoor ontbreekt.

Atrahasis of Noach bestaat dus binnen een religieuze context en binnen een mythologische context, maar binnen de historische context is zijn bestaan waarschijnlijk onbewijsbaar. Noach kan echt hebben bestaan, maar hij kan ook een gecreëerd personage zijn om het zondvloedverhaal aan op te hangen. Naast de vergelijking is een dergelijke verpersoonlijking binnen religies een veel gehanteerd stijlelement. De beantwoording van de vraag of Noach heeft bestaan, is bovendien afhankelijk van het antwoord op de veel interessantere vraag, is er een zondvloed geweest? Die laatste vraag is eenvoudiger te beantwoorden en om hem te kunnen beantwoorden moet er worden gezocht in het gebied waar het Atrahasis epos oorspronkelijk vandaan komt. Dat was vermoedelijk Mesopotamië, maar kan ook een relatief iets wijder gebied betreffen.

In dit gebied woonden mensen, waaronder een man met zijn familie, iemand die misschien wel Atrahasis heette of Noach. Op miraculeuze wijze heeft hij een watersnoodramp overleefd en hij dankte daar zijn god voor.

Nog veel meer water

Er is geen bewijs voor een mondiale watersnoodramp. Waar wel bewijzen voor zijn, zijn regionale waternoodrampen. Stuk voor stuk werden die veroorzaakt door het smelten van een grote massa ijs aan het einde van het laatste glaciaal. Zowel gebieden in het noorden die bewoond werden door mensen in de vroegste nederzettingen daar, als gebieden die werden bewoond door mensen in meer gevorderde culturen in de subtropen.

In de zoektocht naar de watersnoodramp die ten grondslag kan hebben gelegen aan het verhaal van de zondvloed uit het Gilgamesh-epos en de triade van Abrahamische religies, is er een ruime keuze uit regionale overstromingen. Welke staan inderdaad op zichzelf, en welke kunnen in verband worden gebracht met het verhaal dat in Mesopotamië werd verteld. Voor de locatie van de watermassa kan niet te ver worden gezocht, want de wereld van het Neolithicum was, zoals we zagen, niet veel groter dan in dit geval het noorden van de vruchtbare halve maan.

Dit onder de aanname dat er inderdaad een zondvloed heeft plaatsgevonden.

De stijging van het zeeniveau als gevolg van smeltende gletsjers heeft twee verschijningsvormen gekend. De eerste was de geleidelijke stijging. Veel kustgebieden werden mondiaal in toenemende mate bedreigd door een stijgende zeespiegel, zonder dat het meteen tot catastrofale rampen leidde. Zo wordt over een nu ondergelopen gebied tussen het Verenigd Koninkrijk en het Europese vasteland gemeld dat die stijging met ongeveer de hoogte van een kiezelsteentje per jaar ging. Catastrofale plotselinge overstromingen, de andere verschijningsvorm, hebben zich over de gehele wereld voorgedaan en hadden een vernietigende uitwerking.

Een goed gedocumenteerd voorbeeld van een plotselinge stortvloed is te vinden in het westen van Noord-Amerika in het geval van de "Channeled Scablands"¹⁰⁾ die ontstonden toen "Glacial Lake Missoula"¹¹⁾ over het land ten zuiden ervan uitstroomde. In dit voorbeeld verzamelde het smeltende gletsjerwater zich achter een ijssdam. Een op zich niet ongewoon fenomeen - op IJsland is dit proces nog steeds waar te nemen. De ijssdam die "Glacial Lake Missoula" tegenhield was zeshonderd meter hoog. Zwakke plekken in de dam werden door smeltwater weg geërodeerd en de dam kon op den duur het glaciaal meer van bijna achtduizend vierkante kilometer niet meer tegenhouden. Uiteindelijk moest de ijssdam aan de druk toegeven. Ruim tweeduizend kubieke kilometer water kwam in een keer vrij en overstroomde de "Camas Prairie Valley", de "Channeled Scablands".

Dit fenomeen heeft zich niet eenmaal voorgedaan, maar waarschijnlijk veertig keer in de loop van een periode van tweeduizend jaar tussen 13.000 en 11.000 vce. Het uitstroomgebied van het gletsjerwater ligt in het westen van Noord-Amerika en dat water is meest waarschijnlijk afgevoerd in de Stille Oceaan. Het is goed mogelijk dat deze gebeurtenissen aanleiding hebben gegeven tot lokale zondvloedmythen, maar over het geheel genomen is de mondiale invloed van de uitstroming van dit gletsjermeer vooral terug te vinden in de geleidelijke stijging van de oceanen. Bovendien ligt de laatste maal dat dit geologisch verschijnsel zich voordeed twee keer verder terug in de tijd, dan de tijd waarin het zondvloedverhaal van Atrahasis-Noach, naar wordt aangenomen, ontstond.

Anders ligt dat met een volgende watervloed op het noord-Amerikaanse continent, de uitstroming van "Lake Agassiz" in de Atlantische Oceaan¹²⁾. Het glaciale meer "Lake Agassiz" was op zijn grootst in omvang groter dan de huidige drie grote meren in Noord-Amerika tezamen. Net als

"Lake Missoula" is "Lake Agassiz" meerdere malen in ieder geval gedeeltelijk leeggelopen, waarvan ten minste eenmaal in de Noordelijke IJszee. Het grootste oppervlak dat het meer heeft bereikt was 440.000 vierkante kilometer, groter dan enig binnenmeer of enige binnenzee in de huidige tijd. De laatste keer dat "Lake Agassiz" zich weer vulde met gletsjerwater was vanaf ongeveer 7.900 vce en het liep voor de laatste maal ongeveer 6.400 vce vrijwel geheel leeg in de Atlantische Oceaan, vermoedelijk in minder tijd dan een jaar - zie ook de bijlage. Dit had drastische gevolgen voor de gehele planeet. De gevolgen van de uitstroming van "Lake Agassiz" worden verschillend beoordeeld, maar een mondiale stijging van de zeespiegel met in ieder geval een meter lijkt aannemelijk. De uitstorting van zoet water in de zoute oceaan had, door het effect op de warme Golfstroom, ook een belangrijke klimaatverandering tot gevolg. In een studie¹³⁾ wordt deze gebeurtenis rond 6.400 vce gekoppeld aan de verspreiding van de landbouw vanuit het oosten tot in het westen van Europa. Er zijn meerdere studies waarin de mogelijkheid wordt onderzocht dat deze gebeurtenis is verbonden met diverse zondvloedmythen.

Doggerland¹⁴⁾ en ^{video3)}, het 'Steentijd Atlantis', is genoemd naar de Doggersbank, een verhoging in de huidige zeebodem in de zuidelijke Noordzee -zie de rode omlijning in de inzet- waar vissers met regelmaat mammoetbeenderen en andere artefacten opvissen. De Doggersbank was het laatste stuk land dat tot zeker 5.000 jaar vce boven de stijgende zeespiegel uitkwam. Doggerland was een bostoendra en taiga gebied, met loofbomen meer naar het zuiden, met nederzettingen van de mensen die dit gebied bewoonden. Het verbond het vaste land van Europa met het huidige Verenigd Koninkrijk. Het zeeniveau ten tijde van Doggerland -verbeeld op de bovenstaande foto- lag ongeveer 120 meter lager dan het huidige zeeniveau. Op de zuidelijke vlakte van Doggerland vloeiden de Rijn, de Theems, de Maas en de Schelde samen om vervolgens als een grote brede rivier traag door het schier oneindig laagland van wat nu het Kanaal is te stromen, om uiteindelijk zuidelijk uit te monden in de Atlantische oceaan. Voordat Doggerland definitief onder water verdween had het een glooiend landschap met vele meanderende rivieren, riviertjes en meertjes. Door de geleidelijk stijgende zeespiegel waren grote delen van de kust 'wetlands' geworden. Als gevolg van de uitstroom van "Lake Agassiz" kwam Doggerland vrijwel geheel onder water te staan.

^{video3)} YouTube: "Stone Age Atlantis" of op de site www.naala.net

Het definitieve einde van Doggerland echter kwam door een secundair gevolg van het smelten van het gletsjerijs in het noorden. Doordat er minder ijs op de Scandinavische aardkorst drukte kwam een deel van die aardkorst omhoog. Rond 6.200 vce had dat een onderzeese landverschuiving voor de Scandinavische kust tot gevolg, die bekend staat als de "Storrega landverschuiving". De enorme vloedgolf die het gevolg was van deze "Storrega landverschuiving" was de gebeurtenis waardoor Engeland en het vaste land van Europa definitief door water van elkaar werden gescheiden. Er traden onomkeerbare catastrofale gevolgen op voor de kustgebieden rond het zuidelijk deel van de Noordzee en voor de Neolithische bevolking in dit gebied - alles werd verzwolgen door het water.

Het Middellandse Zeegebied ondervond eveneens de gevolgen van de stijgende zeespiegel. Het deel van de Middellandse Zee waar in het kader van deze inleiding de meeste aandacht naar uitgaat, is de landbrug die Europa met Azië verbond, het Bosporusgebied. Nu is het een zeestraat, maar dit gebied vormde rond 6.000 vce een landverbinding van ongeveer 30 kilometer breed tussen het Europees en Aziatisch deel van wat nu Turkije is. In praktische zin vervulde deze Bosporusdam dezelfde functie als de ijssdammen die het water van "Lake Missoula" en

"Lake Agassiz" tegenhielden. De Bosporusdam voorkwam dat het stijgende water van de Middellandse Zee doorstroomde naar de lager gelegen Zwarte Zee. Hier en daar kwam wel enig water over de Bosporusdam in de vorm van watervalletjes. De bodem van de Zwarte Zee laat hiervan erosiesporen zien die het Corioliseffect vertonen. Het water sijpelde over de dam om vervolgens langs de zuidkust van de toenmalige Zwarte Zee te stromen, als gevolg van de draaiing van de aarde tegen de klok in. Of de Bosporusdam het op die manier lang tegen het wassende water gehouden zou hebben of niet, is een vraag die onbeantwoord moet blijven, omdat opnieuw een catastrofe een waterfloed veroorzaakte.

De vulkaan Etna op Sicilië was een ook in die tijd zeer actieve vulkaan en rond 5.800 vce vond een wel zeer bijzonder cataclysmische plaats. Een uitbarsting van uitzonderlijke omvang deed de gehele oostflank van de vulkaan ter grootte van vijfendertig kubieke kilometer in zee

Valle del Bove, de ingestorte flank van de Etna stortten, met een vloedgolf voor het oostelijk deel van de Middellandse Zee tot gevolg¹⁵). De zuidkust van het huidige Turkije, het huidige Syrië, Libanon en Israël, almede de kust van Egypte, werden het zwaarst getroffen door de tsunami. Een deel van de vloedgolf spoelde ten noorden van Kreta richting Bosporusdam. De plotselinge toevloed van water zorgde ervoor dat die dam het begaf en dat het hogere waterpeil van de Middellandse Zee zich uitstortte in de veel lager gelegen Zwarte Zee.

Een vloedgolf of tsunami kan desastreuze effecten hebben, ook op grote afstand. De "Sumatra tsunami", de op een na grootste in dit gebied, maakte 230.000 slachtoffers. De meesten op Sumatra, maar ook in Thailand, Myanmar, Bangladesh, India, Sri Lanka en tot aan de overkant van de Indische Oceaan op Madagaskar en aan de oostkust van Afrika aan toe. Een nog veel grotere tsunami kan, zeggen sommige geologen, elk moment gebeuren als gevolg van het in zee storten van de westflank van de Cumbre Vieja, een oude maar nog actieve vulkaan op La Palma, een van de Canarische eilanden. Zo'n 500 km³ rots, bij benadering 1.200 miljard ton, stort dan in zee met een mega-megatsunami tot gevolg die

aan de overkant van de Atlantische Oceaan de gehele westkust van de Amerika's zal treffen en die mogelijk miljoenen slachtoffers zal maken. Een tsunami is dodelijk. Met een nu stijgende zeespiegel kan de "La Palma tsunami" gevolgen voor de oostkusten van de Amerika's hebben, als de "Storrega tsunami" had op Doggerland. Sommig land zal verdwijnen en andere delen zullen veranderen in 'wetlands'. De "Etna tsunami" bracht verwoesting in het oostelijk deel van het Middellandse Zeebekken en deed de Bosporusdam ineensstorten, waardoor de Zwarte Zee volstroomde.

De zondvloed, de feiten

Op de keper beschouwd is dit nog geen bewijs voor welke ramp dan ook die rechtstreeks als grondslag kan dienen voor het zondvloedverhaal. Net zomin als er, ondanks een vrijwel continue zoektocht, bewijs is voor het bestaan van Homerus' Atlantis, of het scheiden van de Rode Zee door Mozes na de Joodse Exodus uit Egypte. De wijze waarop de verhalen uit deze tijden in de tijd zelf werden verteld en opgeschreven, is een geheel andere dan de wijze waarop de moderne mens zijn verhalen wil lezen. De moderne mens wil een duidelijke scheiding tussen feiten en meningen en van moraliseren is hij niet gediend. Wie zich niet aan deze simpele stelregel houdt, wordt geacht op z'n minst een slecht schrijver te zijn. Tot aan het begin van de moderniteit, het begin van de Verlichting halverwege de 17^e eeuw, was de stichtende les of het opvoedende aspect van een tekst juist het positief geladen deel van de tekst. Hierin bestond een lange traditie die ook is te vinden in bijvoorbeeld de Abrahamische teksten. Eveneens om die reden zullen in geen enkele van de oude teksten, anders dan bij toeval, verifieerbare feitelijk aanknopingspunten gevonden kunnen worden - het ging om de moraal, de wijze les en het eren van de alvermogende God.

Desalniettemin zijn er wel natuurfenomenen aan te wijzen die de zondvloed zouden hebben kunnen veroorzaken. Dat er geen mondiale watersnoodramp is geweest, maar regionale afleveringen van een reeks van watersnoodrampen die diverse plaatsen over de wereld troffen is hiervoor al gedemonstreerd. In de regio waar het zondvloedverhaal zich moet hebben afgespeeld -Mesopotamië of noordelijk Mesopotamië dan wel ten noorden van Mesopotamie-, is het meest waarschijnlijke kandidaat natuurfenomeen het catastrofaal vollopen van de Zwarte zee.

De Zwarte zee kent twee kustlijnen. De zoetwater kustlijn en de zeewater kustlijn. De zoetwater kustlijn is diep in de zeebodem gegroefd

Zwarte Zee

en is zeer oud. Het zoetwatermeer dat op de plaats van de huidige Zwarte Zee heeft gelegen is herkenbaar als zoetwatermeer aan de bodemmonsters die uitwijzen dat hier alleen zoetwaterdieren, mossels onder andere, hebben geleefd en ook de restanten van waterplanten van het soort zijn dat alleen in zoet water voorkomt. De huidige hoger gelegen kustwateren, tussen de zoetwater kustlijn en de huidige kustlijn, zijn ontstaan in een tijd dat de Zwarte Zee in verbinding stond met de Middellandse Zee. Hier alleen vertonen bodemmonsters zeeleven dat hoort bij een zeewater milieu. Op basis hiervan kan worden vastgesteld dat het Zwarte Zeebekken niet altijd in verbinding heeft gestaan met de Middellandse Zee, zoals nu, maar dat het tot aan een bepaald moment een afgesloten systeem met zoetwater was, gevoed door ondermeer de rivieren Donau en Dnjepr.

Of er in het gebied tussen de oude zoetwater kustlijn en de huidige zeewater kustlijn, toen dit land nog droog was, mensen hebben gewoond, is lastig vast te stellen. Sommige vondsten die met onderwaterrobots zijn gedaan lijken inderdaad in deze richting te wijzen. Er is echter maar een klein deel van de bodem onderzocht -het rechthoekje op bovenstaande kaartje aan de zuidzijde van de Zwarte Zee-, weliswaar bij een zeewater kustplaats waarvan bekend is dat die in Neolithische tijden werd bewoond. Er kan verder alleen een wel

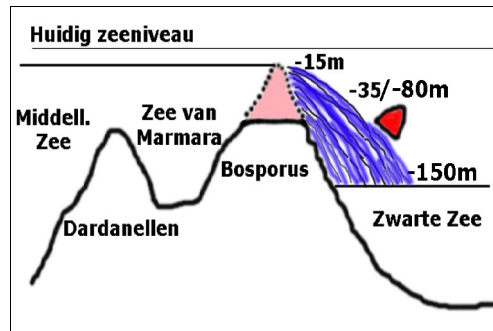
geïnformeerde inschatting worden gedaan. Als er in de achterliggende periode tot het afgelopen glaciaal rond de huidige Zwarte Zeekust mensen hebben gewoond, dan mag worden aangenomen dat deze mensen, of hun familie misschien, ook het land tot aan de oude zoetwater kustlijn hebben bewoond. Dat ze er hun kuddes hebben laten grazen en wellicht met de eerste vormen van landbouw hebben geëxperimenteerd.

Göbekli Tepe is een heiligdom uit circa 9.500 vce en is het oudst bekende tempelcomplex ter wereld, maar het ligt ver van de Zwarte Zeekust. Çatal Hüyük was een belangrijke nederzetting in het zuiden van Centraal-Anatolië, daterend uit circa 7.500 vce. Yesilova Höyük bij het huidige Izmir in West-Anatolië werd bewoond vanaf ongeveer 6.500 vce. Ook aan de Zwarte Zeekust zijn bij Sinop Neolithische sporen van bewoning gevonden die de aanleiding vormden bij die plaats uit de kust met een robotonderzeeër archeologisch zeebodemonderzoek te verrichten.

Er is bewoning geweest tussen de oude zoetwaterkust en de huidige zeewaterkust. Dit land is ondergelopen en de bevolking moest voor het wassende water een goed heenkomen zoeken. Dit op zich is al voldoende om een zondvloedverhaal te rechtvaardigen. De ouden verhaalden in vergelijkingen en uitvergrooten om bepaalde aspecten duidelijker te kunnen tekenen, wat het zondvloedverhaal op basis van deze gebeurtenis acceptabel maakt. De discussie tussen geologen of het vollopen van de Zwarte Zee in tijdsbestek van een groot aantal jaren zeer geleidelijk is gegaan, met continue watervalletjes over de Bosporusdam, of juist plotseling als een catastrofale ramp, is niet wezenlijk voor het ontstaan van het zondvloed verhaal - nog steeds aannemende dat het zondvloed verhaal een basis in de realiteit heeft en dat die realiteit de Zwarte Zeevloed betrof. Het is voor een lezer echter dramatischer, zeker als die bijvoorbeeld een Christelijke achtergrond heeft, meer geloof te kunnen hechten aan het catastrofeverhaal en het plotseling stijgen van de zeespiegel, omdat dat zo mooi aansluit bij de catastrofe die wordt verhaald in het zondvloedverhaal. De wetenschappelijk verifieerbare gegevens wijzen overigens ook met redelijke zekerheid in die richting.

De Middellandse Zee loopt via de Zee van Marmora naar de Zwarte Zee. Circa 7.000 vce, net voor het definitief leeglopen van "Lake Agassiz", was het niveau van de Middellandse Zee 35 meter lager dan nu. Dit niveau was voldoende hoog om over een onderzeese verhoging, de Dardanellen, van de Middellandse Zee naar de Zee van Marmora te stromen, maar niet hoog genoeg om over de Bosporusdam te stromen naar de Zwarte Zee, die toen een niveau 150 meter onder het huidige zeeniveau had. Het

water van de Middellandse Zee steeg, net als elke zee, en erodeerde delen van de Bosporusdam weg en er liep water over de Bosporusdam in de Zwarte Zee, maar nog niet catastrofaal. Die catastrofe ontstond toen de "Etna-tsunami" een vloedgolf van 15 meter hoog richting Bosporusdam

stuurde. De vloedgolf brak een gedeelte van de Bosporusdam af en zout water stroomde de Zwarte Zee in. De stroming zorgde ervoor dat meer van de Bosporusdam in de golven werd meegesleurd, waardoor er meer water door de opening kon stromen, waardoor er meer Bosporusdam werd weggeërodeerd. Dat proces verliep steeds sneller en heftiger. Het vollopen van de Zwarte Zee kan daarom een catastrofale watersnoodramp worden genoemd, een zondvloed. Op de bodem van de Zwarte Zee zijn erosiesporen te vinden van een enorme hoeveelheid inkomend water. Deze sporen lopen niet volgens het Corioliseffect, maar met de wijzers van de klok mee - een beweging die meer voor de hand ligt op basis van de geologie te plaatse. Kort voor 6.000 jaar vce vond de zondvloed plaats^{video 4)}.

De "Etna tsunami" vond rond 5.800 vce plaats en de doorbraak van de "Bosporusdam" met het vollopen van de Zwarte Zee circa 5.600 vce. Is tweehonderd jaar een te groot tijdvenster om deze gebeurtenissen op een lijn van oorzaak en gevolg te kunnen plaatsen? Hoewel het in de literatuur duidelijk is dat de genoemde jaartallen 'ongeveer' jaartallen zijn, is het te gemakkelijk en te kunstmatig om op die basis de tijdlijn vanaf beide jaartallen naar elkaar toe rekken - zoiets voldoet niet. Ook al is het zo dat tweehonderd jaar in een door geologen gebruikte datering minder dan een oogwenk is, duizend jaar is geologisch gesproken al nauwelijks onderscheidend te noemen, is er mogelijk een veel passender oplossing om de discrepantie tussen de twee jaartallen te verklaren.

De stijging van het zeewaterpeil, de stroming van het water en de erosie van de Bosporusdam zijn door onderzoekers in een bepaalde sequentie gezet, waarna men op het jaartal 5.600 vce uitkwamen voor de definitieve doorbraak van de Bosporusdam en daarmee op de

^{video 4)} Zie video 4 op de site www.naala.net.

waarschijnlijke datum van de catastrofale zondvloed. De opeenvolging van gebeurtenissen werd echter berekend op grond van een geleidelijke stijging van de zeespiegel en laat de "Etna tsunami" buiten beschouwing. Het ligt voor de hand dat de doorbraak van de Bosporusdam juist door deze vloedgolf is versneld.

Door de engte van de van de Dardanellen moet de "Etna tsunami" zijn afgezwakt, hoewel mogelijk weer wat opgestuwd door de relatieve ondiepte. Een vloedgolf van 15 meter was voldoende om de Bosporusdam in te laten storten. Daarbij komt dat de Bosporusdam niet bestond uit rotsformaties, maar uit sediment dat in zekere mate al verzadigd van water was door de stijging van de zeespiegel. Wanneer blijkt dat de "Etna tsunami" en de doorbraak van de Bosporusdam als oorzaak en gevolg gezien kunnen worden, dan kan de datering van de catastrofale oorzaak van de zondvloed tweehonderd jaar verder in het verleden geplaatst worden en vallen tsunami en doorbraak samen.

Behalve het Zwarte Zeebekken is er nog een kandidaat voor Noachs woonplaats en dus voor de locatie van de zondvloed. In het noorden of ten noorden van Kanaän, in het huidige Turkije, bevindt zich in een relatief scherpe bocht van de Middellandse zee kust recht in het midden aan het einde van een baai het tegenwoordige plaatsje Dörtyol. Wanneer men de bodem van de kustwateren voor dit plaatsje bestudeert, ziet men dat de zeebodem vele tientallen kilometers vrij ondiep blijft. De lange scherpe punt van het eiland Cyprus wijst precies richting het midden van deze baai¹⁶). Hoewel er, voor zover bekend, geen enkele geologische- of archeologische studie naar dit gebied is gedaan in verband met de tsunami die het gevolg was van de instorting van de oostflank van de Etna, is het niet moeilijk voorstelbaar dat die vloedgolf hier minstens even erg moet hebben toegeslagen als iets zuidelijker in Syrië, Libanon en Israël. Mogelijk zelfs heftiger, omdat de baai richting Dörtyol zo ondiep is, dat de vloedgolf tot grote hoogte kon worden opgestuwd. Dat de scherpe punt van Cyprus, een bergrug, precies richting Dörtyol wijst, moet bovendien betekend hebben dat de tsunami noordelijk van Cyprus precies op de kust voor Dörtyol werd gericht. Daarnaast wijst de bergrug op Cyprus rechtstreeks in de richting van de Turks-Armeense grens, de plaats waar Noach met zijn ark aan de grond liep op de berg Ağrı Dağı, Ararat.

Anderzijds, hoewel de vloedgolf, gezien de effecten elders, hier eveneens monstrueus moet zijn geweest, zal die niet zo groot zijn geweest dat een houten ark vanaf de Middellandse zee kust tot aan de Turks-Armeense grens werd gespoeld - problematisch, gezien de afstand en het tussenliggende bergachtige terrein. De tsunami moet zich daarnaast,

ondanks zijn omvang, met twee of drie dagen weer hebben teruggetrokken. Veel korter dan de twaalf maanden die in de religieuze overlevering worden genoemd, ook al kan dit materiaal niet als feitelijk worden genomen. De "Dörtyölvloed" verdient het om in dit verband onderzocht worden, maar de vloedgolf in het Zwarte Zeebekken blijft door duur en vooral omvang de meest plausibele kandidaat voor de catastrofale vloed die ten grondslag heeft gelegen aan het verhaal van de zondvloed van Noach.

Noachs zondvloed is niet historisch, want er zijn geen controleerbare contemporaine bronnen - een kleitablet, een afbeelding op een potscherf. Geologische data die wijzen op een vloedgolf in de tijd dat Noach geleefd kan hebben, geven bewijs voor een mogelijke of waarschijnlijke geologische oorzaak van de vloed, niet voor het bestaan van Noach. Er zijn op dat vlak geen data die als bewijs in verband gebracht kunnen worden met de mythologische narratieven. Wat is aangetoond, is het bestaan van catastrofale vloedgolven en overstromingen, en niet exclusief voor het gebied waarvan wordt aangenomen dat Noach er geleefd heeft. De vernietigende overstromingen en vloedgolven hebben zich weliswaar afgespeeld binnen een korte tijdsspanne -tussen 8.000 en 5.800 vce-, maar van een mondiale en gelijktijdige zondvloed is geen sprake. Alle gegevens beschouwend kan worden vastgesteld dat de connectie tussen een vloedgolf in de Zwarte Zee en het verhaal van Noach alleen een aanname kan zijn. Een plausibele aanname, maar een aanname niettemin.

Het enige onloochenbare bewijs dat gegeven kan worden voor het bestaan van Noach ten tijde van de Zwarte Zeevloed is de vondst van een gedeeltelijk begraven nederzetting of boerderij op de bodem van de Zwarte Zee, met op het omgevallen hek een naambordje met de naam Noach. Totdat deze vondst wordt gedaan, zo ooit, moet de lezer van de Tenach, Bijbel of Koran het doen met een aanname. Een vloedgolf als die in de Zwarte Zee zal vele honderden en misschien wel duizenden slachtoffers hebben veroorzaakt. Dat er maar een overlevende zou zijn geweest, met zijn familie, is niet aannemelijk. Wel voor de hand ligt dat het verhaal van een overlevende door sjamanen en priesters is gebruikt om een stichtelijke les over te brengen en de macht van de god die zij dienden te benadrukken en groter te maken. Mogelijk was Noach zelf zo'n sjamaan, zoals een van de vele alternatieve overlevingsmythen verhaalt.

"Raven's-eye view", de fictie

Wanneer we van alle feiten en overleveringen wat afstand nemen, die door onze oogwimpers bezien en een perspectief innemen als die van de duif -of raaf- die Noach uitzond, het schouwspel dus in vogelvlucht beziend, dan is het volgende verhaal misschien wel aannemelijk.

Aan de zuidkust van de Zwarte Zee woonde een stamoudste met zijn vrouw en hun gezin - het waren Noach en Naama¹⁷⁾ en hun drie zonen, Sem, de eerstgeborene, Jafet, de middelste en Cham, de jongste. Sem was getrouwd met Zedkatnabu, Jafet was getrouwd met Arathka en Cham was getrouwd met Nahalathmahnuuk. De vrouwen verzorgden wat ze op het land hadden gezaaid en oogstten de gewassen wanneer die rijp waren. In zo'n periode hielpen de mannen daarbij als dat nodig was, maar gewoonlijk waren die op pad met de kudde die uit schapen en geiten bestond.

Het was Noach die opmerkte dat het waterpeil van het meer hoger was dan normaal en ook dat de beesten er niet voor te porren waren het water te drinken. Het bleek aan de brakke kant te zijn. Dat gebeurde de laatste jaren wel vaker, steeds vaker eigenlijk. Uit verhalen die in het gebied van stamoudste naar stamoudste werden verteld, maar ook uit verhalen van reizigers, wist Noach dat de watervallen over de "Ossen Gang"¹⁸⁾ in heftigheid aan het toenemen waren. Noach hield er een naar en onzeker gevoel aan over, zeker nu hij zag dat het water in het meer hoger stond dan hij ooit had gezien.

Noach belegde als stamoudste een bijeenkomst van alle familiehoofden. Hij legde hen zijn bezorgdheid voor. Over de toenemende ondrinkbaarheid van het water en het stijgende waterpeil in het meer. Hij vertelde hen ook dat hij van plan was veel vroeger dan normaal zijn dieren naar hoger gelegen grond te brengen. Hij voelde onheil in de lucht, een lucht die zilter was dan normaal. Hij voelde de waarschuwing in zijn hart, want de situatie was niet als normaal. Zodra de wintergewassen geoogst waren, vertelde hij de anderen, zou hij met zijn familie en al zijn dieren vertrekken en de gebeurtenissen op de bergweiden afwachten. Na veel discussie bleek Noach de enige te zijn die de tekenen in de natuur interpreteerde met naderende rampspoed in gedachten.

Noach, zijn vrouw, zijn zonen en hun vrouwen, alle dieren van de kudde tot en met de kooivogels, de kippen en ganzen aan toe, vertrokken maanden eerder dan gewoonlijk naar de zomerweiden hoger in de bergen. De rest van de gemeenschap bleef en een enkeling schudde, als Noach het niet zag, het hoofd over Noachs trek met door ossen

getrokken karren, waarop hun hele huisraad hoog lag opgestapeld. Alles nam hij mee, ook de paarden, de ezels en zelfs de honden. Men begreep niets van deze complete verhuizing. De tekenen in de natuur waren anders dan normaal, maar in de ogen van vrijwel iedereen was dat nog geen grond voor een grootschalige verhuizing als deze - het leek wel een vlucht, vond men.

Het was op de ochtend van de zevende dag van de trektocht dat Noach de eerste uitlopers van de bergen bereikte en de grond onder zijn voeten voelde schudden, grommen met een hele lage brom. Achterom kijkend zag hij in het westen grote wolken aan de horizon komen, veel sneller cumulerend dan hij gewend was van zelfs de zwaarste storm. Dit was geen aardbeving, dit hield aan, het nam toe in heftigheid. Toen was er het geluid van een merkwaardig soort onweer. Een donder die niet wegstierf, maar juist in sterkte toenam. Er waren geen lichtflitsen geweest. Noach wist niet meer wat dit alles moest betekenen. Eerst had hij in verbazing omgekeken. Nu stond hij als aan de grond genageld toen hij enorme golven over het land zag komen aanrollen. Sem en Jafet namen hem ieder bij een arm en trokken hem mee. Ze wilden nog hoger de bergen in, want wat zij zagen kon hen ook bedreigen.

Na het grootste deel van de middag afwisselend te hebben geklommen met hun karavaan en omziend in verbijstering, kwamen zij bij de hutten die normaal alleen in de zomer hun verblijf waren. Drie kleine hutten en

een grotere, de laatste als verblijf voor Cham en Nahalathmahnuq met de dieren. De ganzen en de kippen werden losgelaten, zodat zij rond konden lopen. Vooral de ganzen gaven er de voorkeur aan bij elkaar te blijven, dicht tegen een van de muren. Er was een kille vochtige wind opgestoken. In het laatste licht gingen de vrouwen hout sprokkelen.

Achter het gordijn van de nacht bleef het bulderen. Er was een vreemde storm opgestoken die niemand kon verklaren, een storm zonder regen, zonder bliksem, maar met een hoop lawaai zoals niemand die ooit had meegemaakt of van had gehoord. De nacht was onrustig, de slaap kwam pas met de moeheid in de vroege ochtend. Was het in zijn dromen, of had Noach de schreeuwen en het wanhopig geroep echt gehoord? Hij wist het niet.

De volgende dag was het uitzicht verbluffend en huiveringwekkend. Waar vroeger grasland en akkerland was, was nu een grote kolkende massa water die grauw tegen de uitlopers van de bergen klotste. De lucht was daarentegen hemelsblauw, zij het dat de nevelen boven het roerige water daar doorheen zwierven. Soms kwam het water verder tegen de berg op, maar dan trok het zich weer terug. Noach ging met zijn zonen de omgeving verkennen, maar ze zagen geen anderen die zich in veiligheid hadden weten te brengen.

Een aantal aspecten van het Noachverhaal hebben een diepere betekenis, of die zijn daar later aan toegevoegd, dan wel is het verhaal van Noach gebruikt om andere betekenissen aan op te hangen. Zo zouden de zonen van Noach symbool staan voor het ontstaan van wetenschap, literatuur en architectuur - de mensheid moest immers weer worden opgebouwd. Van Sem zouden de Semieten afstammen, hoofdzakelijk de Joden en de Arabieren. Van Jafet de Jafetieten, de mensen in Europa. Van Cham de Chamieten, de mensen in Afrika en in Kanaän.

Onafhankelijk van dit gegeven heeft het Noachverhaal meer dwarsverbanden met andere mythologieën uit de oude wereld, dan alleen met de mythe van Atrahasis en de opname van dit verhaal in het Gilgamesh epos. In het Noachverhaal wordt Noach later wijnboer en op een avond dat hij dronken op bed lag zou Cham Noach naakt hebben gezien - Cham en zijn nakomelingen zijn om die reden vervloekt. In een andere versie van dit verhaal heeft Cham Noach gecastreerd toen Noach zijn roes lag uit te slapen. Deze versie lijkt veel op het verhaal van Uranos die werd gecastreerd door zijn zoon Kronos. Uit het bloed dat daarbij vloeide werd Afrodite geboren.

Het volgende verhaal houdt vermoedelijk verband met de "Etna tsunami". De zoon van Kronos was Zeus, de Griekse oppergod. Hij

bepaalde dat de mensheid is essentie slecht was -Lycaon, de koning van Arcadië, had een jongen aan Zeus geofferd; hij vond dit barbaars en weerzinwekkend- en hij wilde de aarde verdrinken om daarna opnieuw te beginnen. Een paar echter, werd uitgekozen om de zondvloed in een ark te overleven, zodat zij na de zondvloed de aarde opnieuw konden bevolken. Dat waren Deucalion, de zoon van Prometheus en Clymene, en zijn vrouw Pyrrha, de dochter van Epimetheus en Pandora.

Er zijn meer dwarsverbanden met andere mythologieën, maar die worden hier niet verder onderzocht, omdat zij niet direct relevant lijken te zijn voor de al of niet historiciteit van Noach. Dit soort verbanden, tussen Abrahamische teksten en andere mythologieën, komen in dit boekdeel alleen aan de orde wanneer dit verhelderend kan zijn voor de oorsprong van een verhaal.

Naast dit alles is het heel wel mogelijk dat het zondvloedthema en de vernietiging van al het voorafgaande in de wereld in feite de bedoeling heeft de matriarchale maatschappij voorgoed ten grave te dragen en de vestiging van een nieuwe wereld, een nieuwe samenleving definitief te laten beginnen met de patriarch Noach.

De vruchtbaarheid van de halve maan

Dit was de aanloop naar de bespreking van de Abrahamische godsdiensten, Jodendom, Christendom en Islam. Wat er in het gebied van de vruchtbare halve maan is gebeurd gedurende duizenden jaren, heeft een diepgaande invloed gehad op miljarden mensen over de gehele wereld in de duizenden jaren daarna. De gedachten en opvattingen van wijsgere en zij die de wijsheid begeerden, hebben de gedachten van vele honderden generaties beïnvloed, zelfs bepaald.

Kort is stilgestaan bij de religieuze opvattingen van de mensen die in Kanaän woonden. Van hen wordt aangenomen dat zij de voorouders waren van zij die later de Israëlieten werden genoemd, de Joden. We zagen dat zij gedurende de vele eeuwen aanvankelijk vooroudervereerders waren en dat in het zevende millennium vce meer herkenbare godheden een rol gingen spelen. De belangrijkste rol was daarin weggelegd voor de oermoeder. Niet onthutsend apart, omdat dit thema door de gehele oude wereld vooraanstaand aanwezig was. Niet alleen in het gebied van de vruchtbare halve maan -Egypte, Kanaän en Mesopotamië, plus een deel van Turkije-, maar ook in het Euraziatisch gebied. Binnen de Levant werd met verschillende namen -voortvloeiend uit verschillen in dialect en taal- dezelfde godin aangesproken. Van Ishtar

Asherah

in Mesopotamië tot Isis in Egypte. Asherah of Ashtoreth in Kanaän daar tussenin.

De vooraanstaande positie van de oervrouw en oergodin lijkt in de realiteit een evenknie te hebben gehad. Tot aan de definitieve vestiging van het monotheïsme met een mannelijke godheid, was de rol van de vrouw bepalend, was de maatschappij langs matrilineaire lijnen georganiseerd. De matriarch was binnen bepaalde belangrijke economische aspecten van het leven, maar vooral in het religieuze aspect de dominante partij.

Misschien had om die reden het verhaal van Noach misschien eerder het verhaal van Naama moeten heten, hoewel niet

is vast te stellen of buiten de Levant de matriarch eveneens belangrijker was dan de patriarch. Dat uitgebreider is stilgestaan bij het zondvloedverhaal van Noach, is omdat enerzijds de mythische geschiedenis van dit verhaal door de verschillende tijden en culturen heen goed is waar te nemen. Van het waarschijnlijk oeroude Atrahasis-verhaal, mogelijk stammend uit Neolithisch Turkije, via het Mesopotamisch Gilgamesh epos, tot en met de opname van dit verhaal in de Abrahamische boeken, de Tenach, de Christelijke Bijbel en de Koran. Anderzijds kon aan de hand van het zondvloedverhaal inzichtelijk worden gemaakt welke problemen men tegenkomt, wanneer voor de verhalen uit de religieuze boeken een grond wordt gezocht in de historische werkelijkheid. Men komt dan altijd uit op waarschijnlijkheden en mogelijkheden, waarbij Noachs verhaal gunstig afsteekt, omdat er zich in de historische werkelijkheid een feit heeft voorgedaan dat qua verschijningsvorm en datering goed bij de mythe in de buurt komt.

Het vervolg van dit boekdeel kent een vaste opzet. Per boek of groep boeken uit de religieuze bron wordt geprobeerd vast te stellen wat de historische gronden ervan zijn. Wanneer er geen directe historische gronden zijn te vinden, zal worden bezien of er in de historische context gegevens zijn die wijzen op aarding van de tekst in de werkelijkheid. Ondanks de aandacht die zo wordt gegeven aan een aspect van de tekst, vormt dit toch niet het belangrijkste of meest essentiële deel van de analyse. Het historisch aspect was voor de schrijvers van de

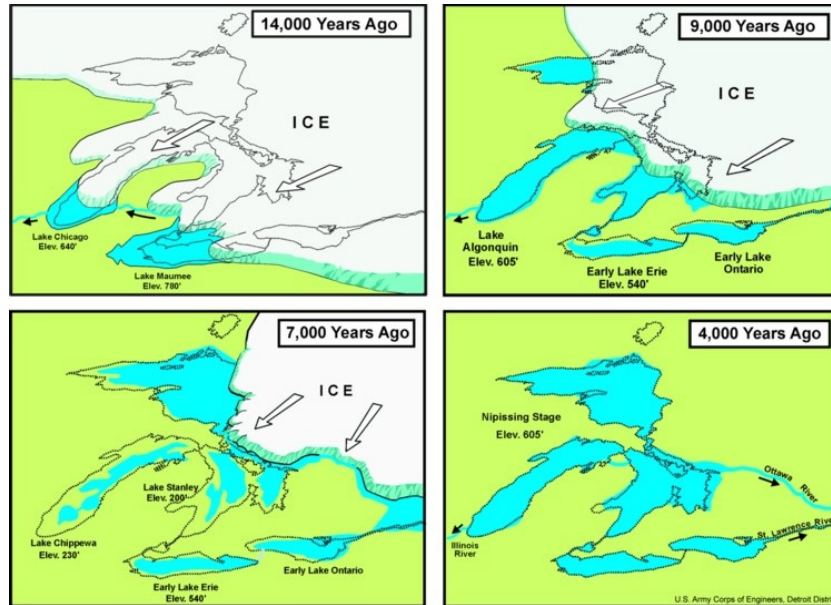
Abrahamische teksten niet in eerste aanleg belangrijk, als wel de overtuigingskracht ervan en veelal de literaire kwaliteit van de religieuze tekst. Men schreef geen geschiedenis, maar een stichtende en instruerende tekst - het was religie. Omdat de historiciteit van religieuze teksten of figuren van secundair belang is voor dit boek, zal daar ook minder ruimte voor worden genomen als voor de hiervoor behandelde historiciteit van de zondvloed. We zagen dat de historiciteit van de zondvloed vrijwel voor de hand ligt, maar daarmee werd het bestaan van Noach nog niet bewezen, noch werden de inhoud en strekking van de mythe daardoor plausibeler. Daarom zal de al of niet historiciteit van de teksten meer een inleiding voor de teksten zijn, dan enig andere bedoeling hebben. Daarnaast is in de analyse doorgaans gekozen voor die onderwerpen en teksten die terug zijn te vinden in zowel de Joodse Tenach, als in de Christelijke Bijbel, als in de Moslim Koran.

Aansluitend aan de historische inleiding zal dan een analyse worden gepresenteerd van de tekst zelf. Daarbij zijn de volgende onderzoeksvragen belangrijk. Wat staat er precies en welke boodschap wordt of lijkt er te worden uitgedragen? Welke zijn daarvan, voor zover na te gaan, de gevolgen voor de historische mens? Welke daarvan zijn de gevolgen voor de contemporaine mens? Moet de contemporaine mens zich nog iets aantrekken van teksten en voorschriften die anderhalf- tot tweeëneenhalf millennium geleden zijn geschreven? De laatste vraag is een niet onbelangrijke afgeleide vraag, omdat het -filosofisch- denken van de mens gedurende sinds de oorsprong van de oude teksten niet heeft stilgestaan.

Als derde en laatste aspect zal de tekst geplaatst worden binnen het bestek van dit boek. Waar wordt de mens aangesproken op zijn vermogen zelf zijn innerlijk te onderzoeken? Wordt de mens geadresseerd of gedresseerd? Kortom, hoe komen de teksten er van af in het perspectief van het Luciwheraans paradigma.

Bijlage:

Glacial Lakes world wide

North America - In North America, where the Great Lakes are now:

- Glacial Lake Admiralty at Lake Ontario
- Glacial Lake Algonquin at Lake Huron
- Glacial Lake Baraboo, communicating with Glacial Lake Wisconsin here
- Glacial Lake Chicago at the southern portion of Lake Michigan
- Lake Chippewa at Lake Michigan
- Glacial Lake Duluth at Lake Superior
- Glacial Lake Frontenac at Lake Ontario
- Glacial Lake Grantsburg, draining through the Saint Croix River, here
- Glacial Lake Iroquois at Lake Ontario
- Glacial Lake Maumee at Lake Erie
- Glacial Lake Minong at Lake Superior
- Lake Stanley at Lake Huron
- Glacial Lake Wisconsin at Lake Michigan

Elsewhere in North America:

- Glacial Lake Agassiz in Manitoba, Ontario, Saskatchewan, Minnesota, North Dakota
- Glacial Lake Albany in the valley of the Hudson River
- Lake Allison in Western Oregon
- Lake Bonneville in Utah and Idaho and Nevada

Lake Cahuilla in Southern California at the Salton Sea, today's cities of Indio, Mexicali, and El Centro, CA
Glacial Lake Calvin in southeast Iowa
Champlain Sea in Vermont, New York, Quebec and Ontario
Glacial Lake Columbia in central Washington State
Lake Edmonton in Alberta
Glacial Lake Great Falls in Montana
Glacial Lake Hind in southwestern Manitoba
Glacial Lake Hitchcock in the valley of the Connecticut River
Lake Lahontan in Nevada
Lubbock Lake in Texas (see Lubbock Lake Landmark)
Lake Manly covered Death Valley
Glacial Lake McConnell in Alberta, Northwest Territories, and Saskatchewan
Glacial Lake Missoula in Montana
Glacial Lake Ojibway in eastern Canada
Glacial Lake Passaic in New Jersey
Lake Peace in Alberta and British Columbia
Glacial Lake Regina
Glacial Lake Saginaw
Glacial Lake Souris across North Dakota and Manitoba
Glacial Lake Tight, named for William G. Tight
Glacial Lake Tonawanda in New York state
Glacial Lake Vermont in Vermont, New York states, and the province of Quebec
Glacial Lake Wisconsin in Wisconsin
Glacial Lake Snoqualmie in Washington State

Europe

Lake Komi, a proglacial lake formed in the vicinity of the present-day Russian Komi Republic.
Baltic Ice Lake, freshwater period of the Baltic Sea
Ancylus Lake, freshwater period of the Baltic Sea
Lake Harrison in the Midlands in England
Lake Lapworth in Shropshire in England
Orcadian Lakes of the Old Red Sandstone, Scotland
Lake Pickering between the North York Moors and the Yorkshire Wolds in England
Ebro endorheic lake system, in the Ebro Basin, (Spain)
Duero endorheic lake system, in the Duero Basin, (Spain)
Gjende Lake in the Jotunheimen mountains of Norway

South America

Lake Ballivián in South America, covered the Altiplano in the Andes

Asia

West Siberian Glacial Lake

Africa

Lake Makgadikgadi in the Kalahari Desert in Africa

Literatuur:

1. Ryan, William & Walter Pitman, Noah's Flood, Touchstone books, New York, 2000
2. Cohn, Norman, Noah's Flood, the genesis story in western thought, Yale University Press, New Haven & London, 1996
3. Imbrie, John and Katherine Palmer Imbrie, Ice Ages, solving the mystery, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1977

Noten hoofdstuk 1, De Diepe Geschiedenis

¹⁾ Slechts periodiek was de Sahara een groene Sahara. Van in ieder geval drie perioden is achterhaald dat de Sahara groen was, 120.000-110.000, 50.000-45.000 en 10.000-8000 jaar geleden. De laatste periode, de Neolithische subpluviale periode, eindigde zo'n zesduizend jaar vce. Het ontstaan van groene perioden hangt samen met de stand van de aardas, die door precessie varieert, en de route die de straalstroom, hoge snelle winden, daardoor neemt. Met die route hangt het regengebied van de moesson samen. De migratieroute via het noorden van Afrika kon voor de vroege mens alleen bestaan tijdens een groene periode. Van de genoemde drie perioden is de mens in ieder geval tijdens de laatste twee gemigreerd, maar mogelijk ook tijdens de eerste. De perioden waren relatief kort en liepen ook relatief snel af, binnen tweehonderd jaar.

Niet alleen de migratieroute van de mens naar de rest van de wereld via de Levant hing samen met het klimatologisch fenomeen van een groene Sahara. De laatste verwoestijning van de Sahara had ook het ontstaan van de Egyptische beschaving tot gevolg. De Saharavolken trokken naar het laatst overgebleven water, de Nijl. Volgens gegevens naar aanleiding van satellietfoto's loopt de Nijl pas sinds 8.000 vce in zijn huidige bedding. Althans, daarvoor liep deze rivier door de Sahara en mondde uit in de rivier de Niger en vervolgens in de Atlantische Oceaan. De nieuwe loop van de Nijl trok de Saharabewoners naar zich toe, toen de Sahara weer woestijn werd. De eerste farao's namen illustere namen aan als, Koning Strijder, Koning Vesting, Koning Cobra, Koning Slachter en de meest illustere van allemaal, Koning Schorpioen. In zijn graf zijn labels op amfora gevonden die het ontstaan van het hiërogliefenschrift laten zien - rond vijfendertighonderd vce. Traditioneel wordt de Egyptische geschiedenis begonnen met de eerste dynastie, met farao Narmer, 3180-3120 vce. De 'dynastie' van Koning Strijder en Koning Schorpioen, die voor die periode lag, wordt daarom dynastie nul genoemd.

²⁾ De Levant. De Jebel Qafzeh-grot bevindt zich in de berg Precipice, ook de Kedumim berg genoemd, in het noorden van Israel even buiten de stad Nazareth. De berg is niet alleen belangrijk vanwege de vondst van dertien prehistorische geraamten in de grot, ook heeft volgens de overleveringen hier een woedende menigte geprobeerd Jezus van de rotsen de gooien [Lucas 4:16-30]. Weer een andere overlevering vertelt

dat Jezus zich in de Jebel Qafzeh-grot heeft schuilgehouden, totdat de woedende menigte verdwenen was. Raadpleeg de site www.naala.net voor kaartmateriaal.

³⁾ De verwachte afkorting hier is uiteraard v.C. of v.Chr. Dat zijn echter afkortingen die in absolute zin maar voor één bepaalde cultuur gelden, de Christelijke. De Hindoe cultuur kent een andere tijdrekening en dat geldt ook voor de Joodse- en de Moslimcultuur. Daarom wordt hier de afkorting vce gebruikt om aan te geven dat het gaat om een jaartal in de "voor contemporaine era". Dat de contemporaine era samenvalt met de Christelijke tijdrekening, is een kwestie van de wereldwijde dominantie van die tijdrekening - het had misschien meer voor de hand gelegen de oudste tijdrekening te hanteren.

De laatste millenniumwisseling volgens de Christelijke kalender was het jaar 2000. Volgens de Joodse tijdrekening was het toen 5760, volgens de Chinese kalender 4067 en volgens de Hindoe tijdrekening 2457, terwijl Islamitische kalender toen het jaar 1421 aangaf.

Overigens worden jaartallen die binnen de huidige era liggen niet voorzien van de afkorting A.D., Anno Domini, of nC. dan wel nChr. Wanneer de aanduiding vce ontbreekt, ligt het genoemde jaartal logischerwijs binnen de huidige tijdrekening.

⁴⁾ In de oorspronkelijke Bijbel wordt veertig maal aan "Asherah" gerefereerd. De naam Asherah is soms een goddelijk persoon, soms een heilig symbool van die goddelijke persoon en wordt in de Tenach en het Oude Testament altijd in negatief verband genoemd, als (symbool voor) een afgodin. In de Statenvertaling van 1637 en de hertalingen van 1888 (Jongbloed-editie) en 1977 komt de naam Asherah niet voor: er gesproken van 'een afgrijselijke afgod in een bos' (Statenvertaling 1977 1 Koningen 15:13, 2 Kronieken 15:16) of 'een (gesneden) beeld van het bos' (Statenvertaling 1977 2 Koningen 21:7, 23:4, 23:7). Dit komt wellicht omdat op een zeker ogenblik een vertaler de polytheïstische oorsprong van het Jodendom trachtte te verhullen door de naam Asherah te verzwijgen en zo de stelling te versterken dat er maar één god is, namelijk Jahwe. Latere Nederlandse bijbelvertalingen maakten echter gebruik van de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst waarin de naam Asherah nog wel stond zodat deze in de vertaling weer opduikt. In Deuteronomium 7:5 staat: "Nee, dit staat u te doen: u moet hun altaren slopen en hun gewijde stenen verbrijzelen, hun Asherahpalen omhakken en hun godenbeelden verbranden." (NVB 2004). De Statenvertaling (1637) maakte hiervan: "(...)ende hare bosschen sult ghy afhouden(...)." waarbij de verwijzing naar Asherah dus vermeden werd. Ter vergelijking: Ook in de King James Version (1611), die in Engeland lange tijd hetzelfde gezag had als de Statenvertaling in Nederland, werd ook niet verwezen naar de godin Asherah: "and cut down their groves". In moderne Engelse vertalingen gebruikt men soms het woord 'Asherim': "But thus shall you deal with them: you shall break down their altars, and dash in pieces their pillars, and hew down their Asherim, and burn their engraved images with fire." (World English Bible 2002). De belangrijkste joodse bijbelcommentator, Raši, legt uit dat 'Asherim' (meervoud van 'Ašerah') verwijst naar bomen die aanbeden worden door de Kanaänieten. De bron hiervoor is het Talmoedtraktaat Avoda Zara, pagina 48b. In de Contemporary English Version (1999) wordt het woord 'Asherim' ook als zodanig uitgelegd: "(...)ter down the altars where they worship their gods. Break up their sacred stones, cut down the

poles that they use in worshiping the gates Asherah, and throw their idols in the fire." [de palen die ze gebruiken om de godin Asherah te aanbidden]. In Deuteronomium 16:21-22 staat: "U mag naast het altaar dat u voor de HEER, uw God, gaat bouwen geen Asherahpaal of wat voor gewijde paal ook plaatsen, en ook geen gewijde steen, want de HEER heeft daarvan een afschuw." (NVB 2004). De Statenvertaling (1637) vermeldt: "Ghy sult u geen bosch planten van eenich geboomte; by den Altaer des HEEREN uwes Godts, dien ghy u maken sult." Wederom blijkt de naam Asherah te zijn gecensureerd.

Tenach / Oude Testament

⁵⁾ Statenvertaling:

Jeremia, 44:15 Toen antwoordden aan Jeremia al de mannen, die wisten, dat hun vrouwen anderen goden rookten, en al de vrouwen, die daar stonden, zijnde een grote hoop, mitsgaders al het volk, die in Egypteland, in Pathros, woonde, zeggende: 16 Aangaande het woord, dat gij tot ons in des HEEREN Naam gesproken hebt, wij zullen naar u niet horen. 17 Maar wij zullen ganselijk doen al hetgeen uit onzen mond is uitgegaan, rokende aan Melecheth des hemels, en haar drankofferen offerende, gelijk als wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem; toen werden wij met brood verzadigd, en waren vrolijk, en zagen geen kwaad. 18 Maar van toen af, dat wij opgehouden hebben aan Melecheth des hemels te roken, en haar drankofferen te offeren, hebben wij van alles gebrek gehad, en zijn door het zwaard en door den honger verteerd. 19 Ook wanneer wij aan Melecheth des hemels roken en haar drankofferen offeren, maken wij haar gebeelde koeken, om haar af te beelden, en offeren wij haar drankofferen, zonder onze mannen? 20 Toen sprak Jeremia tot al het volk, tot de mannen en tot de vrouwen, en tot al het volk, die hem zulks geantwoord hadden, zeggende: 21 Het roken, dat gijlieden in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem gerookt hebt, gij en uw vaders, uw koningen en uw vorsten, en het volk des lands, heeft de HEERE daaraan niet gedacht, en is het niet in Zijn hart opgekomen? 22 Zodat het de HEERE niet meer kon verdragen, vanwege de boosheid uwer handelingen, vanwege de gruwelen, die gij deedt; daarom is uw land geworden tot een woestheid, en tot ontzetting, en tot een vloek, dat er niemand in woont, gelijk het is te dezen dage; 23 Vanwege dat gij gerookt hebt, en dat gij tegen den HEERE gezondigd hebt, en des HEEREN stem niet gehoorzaam zijt geweest, en in Zijn wet en in Zijn inzettingen, en in Zijn getuigenissen niet hebt gewandeld; daarom is u dit kwaad wedervaren, gelijk het is te dezen dage.

Nieuwe hertaling:

Jeremia, 44:15 Maar de Judeeërs die in Boven-Egypte woonden, de mannen, die wisten dat hun vrouwen wierook voor andere goden brandden, en de vrouwen zelf, die in groten getale opgekomen waren, antwoordden Jeremia: 16 "Wij schenken geen gehoor aan wat u in de naam van de HEER tegen ons gezegd hebt. 17 Wij doen onze geloften gestand, wij blijven voor de koningin van de hemel wierook branden en wij blijven haar wijnoffers brengen. Dat deden wij, onze voorouders, onze koningen en leiders ook in de steden van Juda en de straten van Jeruzalem. Toen hadden we meer dan voldoende te eten; we waren gelukkig en bleven gevrijwaard van onheil. 18 Maar

sinds we ermee opgehouden zijn, hebben we gebrek aan alles en komen we om door het zwaard en de honger." 19 En de vrouwen zeiden: "Wij hebben voor de koningin van de hemel wierook gebrand, wij hebben haar wijnoffers gebracht en koeken met haar beeltenis gebakken, maar dat gebeurde natuurlijk met medeweten van onze mannen." 20 Jeremia zei tegen de Judeeërs, de mannen en vrouwen die hem dit antwoord gaven: 21 "De HEER is niet vergeten dat jullie, je voorouders, jullie koningen, leiders en de rest van de bevolking in de steden van Juda en de straten van Jeruzalem wierook hebben gebrand. Het staat hem nog levendig voor de geest. 22 De HEER kon jullie niet meer verdragen vanwege jullie kwalijke praktijken en gruwelijke daden. Daarom is jullie land de woestijn geworden die het nu is, een verschrikkelijke plaats waar niemand meer woont, waarvan de naam als een vloek wordt gebruikt. 23 Omdat jullie door wierook te branden tegen de HEER hebben gezondigd, hem niet hebben gehoorzaamd en zijn voorschriften, wetten en bepalingen niet hebben nageleefd, daarom is dat onheil jullie overkomen."

Tenach / Oude Testament

⁶⁾ www.pleistocenemammals.com/new/?p=714

⁷⁾ Soera, De gelovigen, In naam van God, de Barmhartige, de Genadevolle. 23:23 En Wij zonden Noach tot zijn volk, en hij zeide: "O mijn volk, dien God. Gij hebt geen andere God buiten Hem. Wil je dan niet vrezen?" 23:24 En de hoofden van zijn volk, die ongelovig waren, zeiden: "Hij is slechts een mens zoals jij, hij zou zich boven u willen verheffen. En indien het God had behaagd, had Hij voorzeker engelen neder gezonden. Wij hebben nooit van zulk (een boodschapper) onder onze voorvaders gehoord. 23:25 Hij is slechts een bezetene; wacht daarom een korte wijle, (ongetwijfeld zal hem iets overkomen)." 23:26 Noach zeide: "O mijn Heer, help mij, want zij hebben mij verloochend." 23:27 Toen openbaarden Wij hem: "Bouw de Ark onder Onze ogen en in overeenstemming met Onze openbaring. En wanneer Ons bevel komt en de oppervlakte der aarde overstroomt, neem dan aan boord twee (exemplaren) van wat nodig is en uw gezin, behalve degenen tegen wie het woord reeds is uitgevaardigd. En spreek Mij niet over de onrechtvaardigen, want zij zullen worden verdronken. 23:28 "En wanneer je de Ark zult hebben betrokken - jij en degenen die met u zijn, zeg dan: "Alle lof behoort aan God, Die ons van een boosaardig volk heeft gered." 23:29 En zeg: "Mijn Heer, verleen mij een gezegende landing, want Gij zijt de Beste Landingshulp." 23:30 Voorwaar, hierin zijn tekenen, en waarlijk Wij stellen (de mensen) op de proef.

De zondvloed wordt ook genoemd in verschillende andere soera's van de Koran, zoals in soera Jonas 73. De gangbare uitleg van deze ayaat is dat het gewaarschuwde volk van Nuh niet luisterde naar God en de voortekenen voor een leugen hielden, waarna God hen liet verdrinken.

Koran

⁸⁾ Volgens de tijdlijn in Tenach en het Oude Testament zou Noach in 2990 vce zijn geboren. De Zondvloed had volgens dezelfde bron plaats in 2390 vce. In het verhaal in het boek Genesis, is Noach de stamvader van alle huidige mensen, omdat hij met

zijn vrouw, zijn zonen Sem, Cham en Jafet en hun vrouwen, als enige de zondvloed overleefde. Er wordt verteld hoe God aan Noach de opdracht gaf een ark te bouwen, want er zou een grote vloed komen die alle leven zou vernietigen. Dat was omdat er groot onrecht en ongeloof onder de mensen was ontstaan en God er berouw van had gekregen dat Hij de mens had gemaakt. Van elke reine diersoort moest Noach zeven mannetjes en vrouwtjes - en van elke onreine diersoort één mannetje en één vrouwtje meenemen aan boord van de ark.

Toen de bouw van de ark was voltooid, gingen Noach, zijn vrouw, zijn zonen en hun vrouwen, aan boord en sloot God de deur van de ark. Daarna begon het veertig dagen en veertig nachten zeer hevig te regenen en er ontstond een grote watervloed die alles vernietigde. Alles wat leefde kwam om, behalve Noach en zijn familie, en de dieren die bij hen in de ark waren. Honderd vijftig dagen lang werd de aarde door water bedekt. Toen begon het water te zakken en kwam de ark op de berg Ararat vast te zitten. De identificatie van Ararat met de berg Agri Dagi in Turkije stamt uit de Middeleeuwen. Volgens een andere traditie is Noach op de gelijknamige berg op de grens van Turkije en Armenië gestrand, hoewel het ook een van de andere bergen in het Ararat-gebergte kan zijn, zoals de berg Cudi Dag.

Na veertig dagen zond Noach een raaf er uit om de omgeving te verkennen, maar deze bleef rondvliegen tot de aarde droog was. Vervolgens liet hij een duif los. De duif keerde terug omdat die geen plek kon vinden om neer te strijken. Na zeven dagen liet Noach de duif opnieuw los. Tegen de avond kwam deze terug, maar dit keer met een jong olijfblad in de snavel. Zo wist Noach dat het water al behoorlijk gedaald moest zijn. Nog eens zeven dagen later liet hij de duif voor een derde maal los en ditmaal keerde deze niet terug.

Na het verlaten van de ark bracht Noach een offer aan God. God beloofde Noach dat Hij de aarde en al wat er op leefde niet meer door water zou vernietigen, en sloot een verbond met hem. Als teken van Gods verbond met Noach zou voortaan de regenboog verschijnen. God gaf Noach en de zijnen de opdracht vruchtbaar te zijn en de aarde weer te bevolken. Van de drie zonen van Noach zouden alle latere mensen afstammen. Van Sem zouden de Semieten -Joden en Arabieren- afstammen, van Cham de Chamieten -de mensen in Afrika en in Kanaän- en van Jafet de Jafetieten -de mensen in Europa-.

Noach werd na de vloed landbouwer en begon een wijngaard. Bij de eerste wijnoogst dronk hij te veel en ging in beschonken staat ontkleed in zijn tent liggen. Zijn zoon Cham ontdekte dit en vertelde het aan Sem en Jafet opdat ook zij naar hun naakte vader zouden komen kijken. Dezen echter bedekten, zonder te kijken, respectvol Noachs naaktheid met een mantel. Hierop werden Cham en zijn nakomelingen door Noach vervloekt en Sem en Jafet gezegend.

Tenach / Oude Testament

⁹⁾ Het zondvloedverhaal komt, zonder de context van straf van God, ook voor in het Hindoeïsme. Noach heet daar Manu. Manu is geschapen door Brahma, de schepper van de taal met haar klanken en klinkers en alles wat te maken heeft cultuur, wetenschap en architectuur. Al deze takken van kennis worden samen de Upapurāna genoemd. Svāyambhuva Manu was de eerst geschapen man en zijn vrouw heette Satarupā. Equivalent aan de Semitische Adam en Eva. Op een dag waste Manu zijn

handen en ving daarbij per ongeluk een klein visje. Het visje sprak hem aan en zei: "Voed mij op, later zal ik je leven redden". Het visje was namelijk bang door de grotere vissen verorberd te worden. Manu bracht het visje groot, eerst in een pot, daarna in een poel en tenslotte in de zee. Op een dag waarschuwde de -inmiddels volwassen- vis Manu dat er een grote vloed ophanden was en dat hij een boot moest bouwen. En inderdaad begonnen de wateren te rijzen op de tijd die de vis aangegeven had. Manu scheepte in en maakte het schip vast aan de hoorn van de vis die hem naar de bergen in het noorden bracht. Daar kon Manu aan land gaan en maakte er zijn schip aan een boom op een berghelling vast. Toen de wateren, die alle andere mensen en zelfs de drie hemelen verzwolgen hadden, eenmaal teruggetrokken waren, daalde Manu van de berg af.

10)

http://www.cr.nps.gov/history/online_books/geology/publications/inf/72-2/content.htm

¹¹⁾ According to geologists, Glacial Lake Missoula was formed about 15,000 years ago during the last ice age when the Clark Fork River was dammed by ice near Sandpoint, Idaho. The water was backed up almost to the Continental Divide on the east, through the Bitterroot Valley to the south and as far north as Polson, which was the terminus of another tongue of the British Columbia glacier. The glacial ice went from over 5,000 feet thick in British Columbia to approximately a quarter of a mile deep at Polson. Periodically, the dam broke at Sandpoint creating tremendous floods that scoured the scab lands in the Columbia Basin and created the Columbia Gorge.

¹²⁾ Thorleifson, L. H., REVIEW OF LAKE AGASSIZ HISTORY, Geological Survey of Canada, ongedateerd. pdf-file te downloaden op de site www.naala.net

¹³⁾ Turney, C.S.M. and Brown, H. (2007) "Catastrophic early Holocene sea level rise, human migration and the Neolithic transition in Europe." *Quaternary Science Reviews*, 26, 2036–2041; "The Mother of All Floods?" November 21, 2007.

¹⁴⁾ Professor Bryony Coles, The Doggerland project, University of Exeter, webpagina op de site www.naala.net. Zie ook:
Coles, B.J. 1998 Doggerland: a speculative survey. *Proceedings of the Prehistoric Society* 64, 45-81. (Awarded Baguley Prize)
Coles, B.J. 1999 Doggerland's loss and the Neolithic. In: B. Coles, J. Coles and M. Schon Jorgensen (eds) *Bog Bodies, Sacred Sites and Wetland Archaeology*, 51-57. WARP Occasional Paper 12. Exeter.
Coles, B.J. 2000 Doggerland: the cultural dynamics of a shifting coastline. In: K. Pye and S.R.L. Allen (eds) *Coastal and Estuarine Environments: Sedimentology, Geomorphology and Geoarchaeology*, 393-401. Geological Society Special Publication No. 175. The Geological Society, London.

¹⁵⁾ Pareschi, M. T., E. Boschi, F. Mazzarini, and M. Favalli (2006). Large submarine landslides offshore Mt. Etna, *Geophysical Research Letters*, 33, L13302, doi:10.1029/2006GL026064. Website: www.pi.ingv.it/Focus/tsunamiEV.html

¹⁶⁾ Zie een atlas met hoogtekaart, ook van de zeebodem, Google Earth, of www.naala.net

¹⁷⁾ Naamah. 'Plezier' of 'schoonheid', of 'betoverende'. Ook de vormen Naema, Naama of Nahemah komen voor. Joods of bijbels. Naamah was bekend om haar mooie zangkunst. Haar naam in de betekenis van plezier wordt uitgelegd als het plezier dat zij zou hebben in het zingen voor afgoden. In de joodse Haggada (legenden) wordt gezegd dat haar naam verwees naar de aangename klank van haar cymbalen, waarmee ze de mensen opriep hun goden te aanbidden. Ze was de moeder van vele demonen. Zij was de dochter van Zillah. Bij de gnostische Manicheeërs heette Naamah Namrael of Nembroël; zij was de moeder van Adam en Eva.

In de joodse literatuur was ze een demon waarmee Adam, naast Lilith, een seksuele relatie had, waar kinderen zoals Asmodeus en vele demonen uit voortkwamen. Een andere bron vermeldt de engel Shamdon of Shomron als de vader van Asmodeus. Hij werd de koning van de duivels.

In de bijbel en de literatuur van de Talmoud en Midrasj wordt ze genoemd als dochter van Zillah ('Schaduw') en Lamech. Ook haar echtgenoot Noach is een kind van Lamech. Haar broer was Tubal-Kain. Met Tubal wordt het land bedoeld van de Tibareniërs, de eerste ijzerbewerkers: Tubal-Kain is het volk zelf. Ook wordt Naamah genoemd als de Ammonitische echtgenote van koning Salomo en moeder van Rehoboam.

In de mythologie van de Midrasj werd ze tevens genoemd als de vrouw van Noach, die de zondvloed overleefde. Ze is een afstammeling van de lijn van Kaïn, op welke een vloek rust vanwege de broedermoord, maar vanwege haar respectabele levenswandel is ze uitgekozen om met Noach de vloed te overleven en nieuw leven voort te brengen. Volgens de joodse Zohar is Caïn ('smid') niet de zoon van Adam, maar uitsluitend van Eva. Zij bracht hem voort nadat ze gemeenschap had gehad met de slang. Vanuit deze verbintenis kwamen voorts geesten, demonen en zonden in de wereld. Tubal-Cain, Naamahs broer, was nu niet de stamvader van de koperen ijzersmeden, maar van wapens. De Grieken vertelden een identiek verhaal over de geboorte van de Griekse smidgod Hephaistos als zoon van uitsluitend Hera, zonder inbreng van haar echtgenoot Zeus. De vulkaangod Hephaistos was een smid, wat eveneens de betekenis is van Cains naam.

In het pseudepigrafische Tweede boek van Abraham worden de familieverhoudingen binnen het gezin verder uitgediept dan in de bijbel. Noach was niet de zoon van Zilla, dus was hij een kind van Ada, Zilla's zus en tweede echtgenote van Lamech. Zowel Ada ('Heldere'), Zilla ('Schaduw') als Lamech waren kinderen van Methusalem. Lamech vermoordde enkele mensen, waaronder Zilla's kind Tubal-Kain. Ada en Zilla vluchtten vervolgens met hun kinderen naar het land van Adam, waar Naamah met Noach huwt.

Naamahs echtgenoot Noach werd gecastreerd door haar zoon Cham of Ham toen hij zijn roes uitsliep, uit angst dat zijn eventuele broers machtiger zouden worden dan hij. Noach vervloekte hierom Kanaän, Chams zoon, en zijn nageslacht, de Kanaänieten. De uitverkoren Naamah was dus de moeder van de Kanaänieten. Cham huwde Zepta, en hun beider dochter, eveneens Zepta geheten, stichtte later aan het water in westelijke richting het land Egypte, dat naar haar werd genoemd. Haar naam werd ook weergegeven als 'Egyptus'. In deze gebeurtenis zijn diverse mythen te

herkennen van goden die door hun jongere kinderen worden vermoord of gecastreerd, zoals de Griekse hemelgod Uranos, de echtgenoot van Gaia, die werd gecastreerd door Kronos, de echtgenoot van Gaia's dochter Rhea. Uit het bloed van Uranos dat in zee viel werd Aphrodite geboren; haar geliefde Adonis werd zelf weer gecastreerd. Ook Attis, de geliefde van Cybele, werd gecastreerd.

Naamah koos als verblijfplaats de golven van de Rode Zee (of de Grote Zee). Zowel wat betreft de naam als de mythologie herinnert Naamah aan de Soemerische Nammu, de oerzee en moeder van de goden, die de mens schiep boven de vloedlijn van het zoete water van de Abzu. Ook in de Akkadische vorm van Nammu, Tiamat, zijn overeenkomsten te vinden. De Griekse zondvloedmythologie rond Pyrrha en Deucalion is verwant aan de Semitische versie. De motieven zijn zelfs te herkennen in het zondvloedverhaal van de Azteken, waar Xochiquetzal te identificeren is met Naamah. Ook in Oceanië is de mythe bekend, in de legendes over Hina en Kane. Naama vertoont ook verwantschap met demonen als de Akkadische Lamasjtou of de Griekse Lamia. Verder komt ze overeen met de lilim uit het gevolg van Lilith, met wie ze ook wel wordt verward. Naamah wurgt baby's in hun slaap en ze zuigt het bloed uit slapende mannen, en vangt hun nachtelijke zaad op, waarmee ze demonen baart. Lilith en Naamah werden in verband gebracht met Salomons oordeel, vermomd als lichte vrouwen van Jeruzalem. Noach wordt in verband gebracht met de Egyptische oerwatergod Noen; Naama komt dan overeen met Naunet.

www.nissaba.nl/godinnen/beschrn.shtml

¹⁸⁾ The name Bosphorus comes from the Greek word Bosporos. Its etymology is from bous and poros (means of passing a river, ford, ferry) (the similar Ancient Greek word for passage, strait is porthmos, thus meaning "oxen passage," which could reflect the older history of the region.